مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۷/۱۲/۱۱

للو، للو

«LalloLallo»

(د ماشومانو له پاره ځانګړې کیسې)

دویمه برخه

«للو، للو، للو
خوب دې درسي په لیمو
زرغونه ده ښه نجلی
ده تر ټولو ګلالۍ
خبرې نه کوي بيديرې
سبا ګل غوندې ويښيږي
للو، للو، للو
خوب دې درسي په لیمو»

زموږ په هیواد کې د داسې کیسو تاریخي پس منظر ته یوه کتنه:

پخوا له دې چې په افغانستان کې جګړه او له جګړې نه را زیږیدلې سونامي ګانې پیل شي، د کوچنیانو ادبیاتو ته د هغه وخت د پوهې او امکاناتو په چوکاټ کې پاملرنه شوې وه. کوچنیانو خپرونې درلودې، کیسې او شعرونه ورته

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

چاپېدل، ځانګړي مجلې يې درلودې او په راديو افغانستان کې د کوچنيانو په نامه مطالب خپرېدل او د کوچنيانو د روزلو په نامه ټاکلی وخت ورته ځانګړی شوی و.
زما د خپل تنکي ځلمېتوب وخت په ياد دی چې راديو د کوچنيانو د پروګرام نه علاوه، ماښام مهال د ماشومانو د ويده کېدو په وخت کې د ماشومانو په ژبه، په ډېر خوږ او مهربانه انداز سره د پنځو دقيقو له پاره د کوچنيانو د آرامه ويده کېدو په غرض يوه کيسه خپروله او زه خپله سره له دې چې د کوچنيتوب دوره مې نوره پای ته رسيدلې وه، خو دې کيسو دومره خوند راکاوه چې ما به ټول کارونه پرېښودل او د ماشومانو او کوچنيانو په ډله کې به ورته ناست وم، غوږ به مې ورته نيوه او حتی د هغو کيسو په فکر او خيال کې به ويده کېدمه، خو اوس...
د ظاهر خان او داود خان د واکمنی په وخت کې، په هماغه وروسته پاتې زمانه کې او د ډېرو لږو امکاناتو نه په استفادې سره د کوچنيانو غم تر يوې اندازې خوړل کېده. يعنې هېر نه وو، خو د سرو، شنو، سپينو او اوس لا تورو بادونو له را الوتلو سره سم د کوچنيانو له پاره هغه پروګرامونه، فکرونه او پلانونه لاړل په اوبو لاهو شول.
د کوچنيانو پروګرامونه لا څه کوې چې خپله کوچنيانو باندې څه راغلل او څه به ور باندې راشي. د ادبياتو اوروزنې غم خو نه شته چې نه شته، د يوې مرۍ ډوډۍ او ژوندي پاتې کېدو سوال يې را مخته شوی دی.
ما (آصف بهاند) د کوچنيانو د ادبياتو په باب په خپل يو اثر (د کوچنيانو ادبيات، دويم ټوک، ۳۲ ـ ۳۴ مخونه) کې د يوې اوږدې څېړنې په **پايله** کې ليکلي دي چې:
د ظاهر شاه او دواود خان د واکدارۍ په زمانه کې د کوچنيانو له پاره ټاکلي چاپي خپرونې او په راديو کې د کوچنيانو له پاره له ټاکلې پروګرام نه علاوه، ماښامنی کيسې اورول کېدې. پخوا يې زما د کار کوونکو نومونه لا په ياد وو، خو اوس مې يوازې د آغلې **ستاره اميني** نوم په ياد ده، هغه هم بل چا را په ياد کړ.
کله مې چې د کوچنيانو د ادبياتو د مقالو پر همدې لړۍ او همدې برخې باندې څېړنه کوله، د ستاره اميني نوم مې هم هېر شوی و، نو مې لطيف لالا(ډوکتور لطيف بهاند) ته په چټ کې وليکل:
سلامونه، پخوا له انقلاب نه په راديو کې يوه مېرمن وه چې د ماښام له خوا به يې د پنځو د قيقو له پاره ماشومانو ته، د ماشومانو په ژبه د خوب په وخت کې کيسې کولې، هغه څه نوميده؟
لالا بيرته راته داسې وليکل:
«سلامونه ، يوه خو ستاره اميني وه او لږ بودې زليخا فخري. له هېواد دوسته هم وپوښته. هغه کله، کله د ماشومانو خپرونې ته ورته.»
بيا مې پر کاره فرهنګي، ښاغلي يوسف هېواد دوست سره د تيليفون له لارې دا موضوع مطرح کړه او ورياده مې کړه چې د ستاره امينې کيسه کول دې په ياد دي که نه؟
هېواد دوست صاحب لطف وکړ او له ستاره اميني نه ور وړاندې يې څه نور خلک را ياد کړل او په دې باب يې مفصل ځواب را کړ. لنډيز يې په دې ډول دی:
«په ۱۳۴۶ او ۱۳۴۷ کلونو کې:
ـ د سالار زي په نامه ځوک و چې د ماشومانو له پاره به يې کيسې کولې،
ـ بله مېرمن ظريفه نوميده چې د ورو له پاره به يې نصيحت ډوله کيسې او نکلونه برابرول او اورول،
ـ وروسته بيا کاکا منجاني را پيدا شو چې همدا اوسنی مرزا قلم يا استاد امان اشکريز دی چې د ماشومانو په ژبه به يې دوی ته خوږې کيسې کولې،
ـ بيا د وياند په نامه هم چا کيسې کولې،
ـ بيا بل ځوک راغی چې طوطاخيل نوميده او همدا د کوچنيانو پروګرام يې چلاوه،
ـ وروسته بيا صايمه مقصودي راغله او څه موده يې دا پروګرام وچلاوه،
ـ بيا همدا ستاره اميني راغله او ښايسته ډېره موده يې په ډېره ښه وجه د ماشومانو د کيسو پروګرام پر مخ بيوه،
ـ له ستارې نه وروسته بيا خپله ماشومانو ته وخت برابر شو او تمثيل به يې کاوه او په خپل غږ او هڅو سره يې د کوچنيانو د خوښې وړ مطالب برابرول او خپرېده به.»
وروسته له هغه چې په وطن کې د توپک شپېلۍ سُر شوه، نو لکه سونامي چې راغلي وو هر څه ګډوډ شول چې تر يوې اندازې يې ما جريان د کوچنيانو ادبيات دويم ټوک کې ليکلی دی.
وروسته له هغه چې په ۱۹۹۲ ام کال کې زه له خپلې کورنۍ سره د وطن پرېښودلو ته اړ شوم، نو مې د کوچنيانو بد حالت ته په پام سره او د نوي نسل د روزلو د نهضت د بيا خوځولو په غرض د يو لړ مقالو ليکل پيل کړل او چې بيا ډنمارک ته را ورسيدم او لکه د چا خبره لړه مې دمه جوړه شوه، نو د کوچنيانو د ادبياتو او نوي نسل د روزلو په نيامت مې خپله مطالعه او خپل ليکل سم منظم کړل چې د پايلو يوه برخه يې د کوچنيانو ادبيات دويم ټوک دی.
اوس چې د بي بي سي درنو همکارانو دا سلسله راپيل کړه، نو زما د هيلو يو بله غوټۍ هم وغوړېده، خو له ډېرو ښېګڼو سره دې نه يوازې د بي بي سي د همکارانو دې ستونزې ته پام وي چې د دوی خواري او غږ د افغانستان تر ټولو ماشومانو او کوچنيانو پورې نه رسيږي، او د دې په باب بيا فکر کول په کار دی. زه فکر کوم چې په راديو او

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

تلويزيون کې د ماشومانو او کوچنيانو له پاره د کيسو ويل له ډېرو اړخونو نه تر کتاب ښه دي او د دې پروګرام د ليکونکو، او مسؤلينو پام دغو ټکو ته را اړوم:

ـ ښه لار مو انتخاب کړې چې دا کيسې په وړيا ډول پرته له مصرف نه تر ماشومانو او کوچنيانو پورې رسيږي،
ـ که ماشومان سواد ولري که يې ونه لري، هغوی په پښتو باندې پوهيږي او د کيسه ويونکې مطلب اخيستلای شي،
ـ مهمه دا ده چې داسې مواد او کيسې ورته برابرې کړای شي چې له يوې خوا هغوی ته په زړه پورې وي له بلې خوا د جګړې، کرکې او نفرت بوی او فکر د هغوی د ککرې له دايرې نه وباسي،
ـ او دا کار داسې کيدای شي چې کيسې د معلوماتي اړخ تر څنګ بايد ډېر عاطفي اړخ هم ولري يعنې ډېره عاطفه په کې نغښتې وي،
ـ دا مسأله ډېره سلنه ميندو پلرونو پورې اړه لري چې ماشومان او کوچنيان د راديو له اوريدلو سره او د تلويزيون له ليدلو سره عادت کړي، په تيره د دې کيسو له اوريدلو سره يې بلد کړي او ارزښت يې ورته بيان کړي،
ـ هغه ماشومان او کوچنيان چې د تلويزيون د ليدلو امکانات نه لري، بايد د بي بي سي د کيسو دا لړۍ د محلي راديو ګانو له څپو نه، له ځانګړو توضيحاتو سره مل خپاره شي.

څنګه چې پاس يادونه وشوه د ماشومانو له پاره د کيسو د دې لړۍ لومړنۍ کيسه «زرغونه او ښاپيرۍ» نوميږي چې د ۲۰۱۷ کال د دسمبر په اتمه نيټه خپره شوه. په دې کيسه کې ماشومانو ته د عاطفي مسايلو تر څنګ د ريښتيا ويلو او له مور پلار سره د ښو اړيکو يو لوی درس نغښتی دی. او نجيبه ليمه يې هم په داسې ماشومانه انداز او د ماشومانو په ژبه وايي چې هر ماشوم فکر کوي چې نجيبه هم ماشومه ده او له دوی سره ډېره صميمي ملګرې هم ده.
د کيسې په پای کې داسې ښکلي منظوم جملات راوړل شوي دي چې ماشوم په ډېر آرام ډول ورسره ويده کيدای شي.
دا شعر ډوله جملات د ښاپيرۍ له خوا ماشومې زرغونې ته داسې ويل کيږي:

«للو، للو، للو
خوب دې درسي په ليمو
زرغونه ده ښه نجلۍ
ده تر ټولو ګلالۍ
خبرې نه کوي بيديرې
سبا ګل غوندې ويښيږي
للو، للو، للو
خوب دې درسي په ليمو»

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

زه فکر کوم چې نجيبه ليمه د ستاره اميني او زلبخا فخري ځاياستي ده او له نوې تکنالوژۍ او نويو امکاناتو سره او د همدې امکاناتو پر مټ په هر کور کې او د هر ماشوم په څنګ کې ناسته ده او ماشومانو ته کوي.

دا ماشوم ته پاملرنه ده،
دا کوچني ته پاملرنه ده،
دا نوي نسل ته پاملرنه ده،
او دا د وطن راتلونکي ته پاملرنه ده.

د ليمې قلم، غږ او فکر دې تل تاند او مهربانه وي چې زموږ ماشومان، زموږ کوچنيان او زموږ نوی نسل په نوې بڼه، تاند او ښيرازه وروزي.
په پای کې زما هيله دا ده چې د للو، للو د پروګرام مسؤلين بايد د بي بي سي له ټولو امکاناتو نه په استفادې سره، چې د دوی په واک کې دي، د دې کيسو لړلۍ وغځوي او د نورو ليکوالو له ليکنو، تجربو او ټولو لاس لرلو امکاناتو څخه دې، د افغان ماشوم او افغان کوچني په روزلو کې خپله انساني او افغاني دنده تر سره کړي.

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکې په ځير و لولئ